

ДРАГАН РАДОВИЋ: ЗЛАТНЕ КОЧИЈЕ

- Драган Радовић: *Златне кочије*, први део (одломак: „Димитрије“, посхумно објављен роман, ЛКЦ, 2020.

ДИМИТРИЈЕ (први део романа, почетак) - Да би спречили продор Варвара са севера и учврстили своју моћ дуж путева који су се укрштали долином Мораве, византијски владари су градили утврђења и богато награђивали ратоборне и одане Трачане и Дарданце. Од великог Константина, који је од Цариграда на Босвору направио моћну и лепу престоницу, па до пропасти Царства, десетак векова касније, овде се живело по законима силе, сјаја и мука.

На северним ободима империје, онде где су се водиле жестоке борбе против Алемана, Авара и Хуна, уз старе, добро утврђене градове Сингидунум, Сирмијум и Виминацијум, ницала су нова насеља и нова утврђења. Изван зидина и утврда, у густим шумама, у трошним колибама и влажним земуницама, рађали су се робови, ратници, хероји и цареви.

У трачком селу Бадеријана, које су Дачани звали Таурисион, рођен је моћан, вредан и mudar човек, вешт ратник, а касније и византијски цар Јустин I. У сенци славног и вољеног брата расла је Биљеница, његова млађа сестра, лепа и отресита девојка коју ће, као безимену царицу, прославити син Јустинијан, посветивши јој један од најлепших и најнесрећнијих градова.

Како је Биљеница стасавала, тако је њена лепота освајала младиће из Мезије и мамила уздахе храбрим ратницима који су, бранећи царевину од упада варварских племена, опседали по граничним утврдама. Живела је у скромној родитељској колиби мислећи о брату који је, користећи се ратним умећем, улазио у ред угледних царских официра. Биљеница је и привлачила и одбијала младожење, па се подједнако говорало и о њеној осиноности и њеној чедности.

С друге стране шуме, у влажној земуници, живео је мајстор Димитрије. Он је од свог почившег деде грнчара, рудара, ливца и златара наследио ове руке и корисне занате. Порочуо се по томе што је био у стању да у злату излије све што је вешта рука могла да обликује од глине. А шта он уради, причало се, само што не проговори. Тој вештини се придруживало и фино филигранско плетиво које је Димитрије творио и чиме се поносио.

Како је Јустин напредовао у војсци и приближавао се царском трону, тако је у Биљеници расла жеља за раскоши, за лепотом, украсима и накитом. Најпре је, по њеном налогу, на брегу никло велико здање од камена и опеке. Биљеница је сама управљала градњом све док није чула за Димитрија и његове златне руке. Одмах је наредила да га доведу.

Димитрије је знао за неукроћену девојку, па се позиву уплашио... Али се позиву и зарадовао. Да би сречио злураде коментаре, заједљиве приче, задиркивања доконих младића, те зависти и љубомору слободних и путених пастира, он је кришом отишао до велике грађевине у Таурисиону. Ту је дуго чекао да га стражари, опремљени као царски поданици, спроведу до Јустинове сестре. Док је чекао, гледао је како се увелико гради; већ се назире обриси великог насеља. Уочавали су се дебели камени бедеми, а унутар њих темељи пространих палата. До куће је водила стрма, поплочана стаза, широка таман колико је потребно да прођу волујска кола натоварена тешким гранитним блоковима и опекама од сиге. Око куће су се врзали необично одевени људи из Константинопоља. Носили су их робови у украшеним носилкама купљеним у Никеји. Њих је нежни брат послао сестри да се забаве.

Димитрије је са нестрпљењем чекао сусрет. Очекивао је да Биљеница од њега иште амфоре, крчаге, кадионице или чиније што је једини у крају правио.

Примила га је у скромну одају, испружена на лежаљци од трске.

- На услузи сам, честита! – рекао је, бацивши поглед на живахно тело преко кога је треперила, од свиле саткана, богато извезена тога.

- Седи, Димитрије! – ословила га је и одмерила му чврсту и мишићаву фигуру.

„Откуд зна моје име? – питао се младић.

- Чујем да имаш златне руке? – као да је чула његову мисао.

- Не само руке... охрабрен, нашалио се младић.

- Друго ме не занима. Видела сам твоје крчаге. Допадају ми се. Чујем да се разумеш и у злато.

- Помало.

- Други не знају ни толико – рекла је. Из мале шкриње која је стајала уз лежаљку извукла је кожну врећицу пуну златног новца и просула га по поду. - Хоћу да ми направиш прстење! – наредила је.

- Бојим се да не покварим! – као да се уплашио Димитрије.
- Ако повариш, претопићеш! Највише ћеш покварити ако не покушаш – прекорила га је. - Када ћеш почети?

- Већ сам почео! – рекао је и погледом измерио њене танке прсте.

- Да их измерим? – питао је, пошто је покупио просуте златнике.

- Лепотом надокнади тежину. Све што претекне, твоје је. А ако ми се накид допадне, богато ћу те наградити.

- Већ сам награђен!

Устао је да пође.

- Остани у граду. Наредићу да ти опреме радионицу.

Тако је Димитрије постао први златар у Таурисиону, а његова радионица једна од најпознатијих у Мезији. Богати царски намесници из Скупија, Наисе и Серлике овде су наручивали златна одличја.

Испочетка, још док је испитивала златара, Биљеница је уживала у сјају и чистоти метала. Ту наклоност је временом пренела на вешто обликовани накит; на крају се поклонила вредном и заносном мајстору. Из далеких крајева у којима је њен брат ратовао стизали су драгуљи, статуе и статуете, мириси, уља, зачини, соли... Уз дарове су долазиле дугачке колоне необичних људи разних боја и вера.

Биљеница је Димитрију показивала пошилке. Млада и лепа, размажена и својеглава, ипак се устезала да покаже симпатије према овом занатлији и даровитом уметнику, мада је радије време проводила са њим него са учитељима вештина, докторима, масерима и дружбеницама – људима које је брат слао издалека не би ли сестри одагнао досаду и чежњу.

Мајстор није оклевао са пословима. После десет дана донео је пуну кутију накита.

Да би пробао прстење, Биљеницу је замолио да му пружи руку. Збуњена, обрадована и изненађена, она је послушала. Танке и неговане прсте је окитила, а нежну шаку је задржао у својој. Осетио се ознојени длан. Уздрхтала и збуњена, гледала је прстење. Да га не би предухитрила и истргла руку из грубог длана, Димитрије јој је подигао прозирне прсте, пољубио их и истог тренутка привукао њену главу на уздрхтала прса. Хитро је из кутије извукао наушнице, закачио их збуњеној девојци на уши. Тада је своје руке нагло спустио низ тело. Глава јој је још једно време остала наслоњена на чврсте груди, одскачући од снажног удара мушког срца: „Укротио сам лавицу, или сам припитомио кошуту“, помислио је, занемео од узбуђења и неизвесности.

Она је остала уз њега. Час је погледала прсте, час опипавала минђуше. Пото је лагано оном руком пуном прстења помиловала момка по образу и нежно прошапутала:

- Мајсторе мој, прстење као да је расло на мојој руци.

Ту се присебио и уплашио. Одмакао се, нагло окренуо и побегао. У радионицу није свраћао. Отишао је далеко у планину да лови дивље свиње и копа злато у руднику где су његови ујаци још увек зарађивали за хлеб.

„Да ли сам побегао од љубави, или од рањене и савладане Биљенице?“, питао се. Она му није излазила из памети. Била је лепа и исувише отмена да би њему припала. Уз то, сестра је великог цара. Богата је, моћна, окружена пажњом и послугом. Може са њим шта хоће. Чак и да га убије.

Уплашио се и помислио да се она заљуби. Ако јој се допадне, нема му спаса. Радиће са њим шта хоће. Она је у њему видеела нешто што други младићи немају. Побегао је, а она чека да дође и објасни јој зашто бежи. Понос јој није дозволио да га тражи.

И он без ње неће моћи дуго.

„Ја хоћу да дође и он ће доћи вођен мојом жељом“, готово да је шапутала. А и да не дође? Па ко је он? Обичан свињар.“

Димитрије је нашао богату златну жицу и данима је извлачио тврдо грумење спремајући се да га претвори у бакар и злато, у накит са којим би да се поново појави пред девојком. Да ли да њен лик салије од злата? Никада се није окушао таквим пословима. Ако му то успе, направиће и свој лик. Њеном лику ће дати царска одличја, баш онаква каква је видео на каменом кипу који су изнемогле мазге недавно једва довукле до утврде.

- Кочије, направићу кочије од злата у које су упрегнути отмен и силан пастув и бесна, гистава ждребица. У кочијама: она и ја! – одлучио је.¹

¹ Напомена: Роман *Златне кочије* Драгана Радовића Лесковачки културни центар, где је радио као уредник часописа *Наше стварање* и био оргнизатор бројних књижевних дешавања, објављен је посхумно 1920. године. Роман у два дела: ПРВИ ДЕО носи назив „Златне кочије“ и има следећа поглавља: Димитрије; Данило; Урош; Иван, Милан и Милош; Никола; Никола син; Марин прстен, Јован; ДРУГИ ДЕО је „Законно благо“ и има следећа поглавља: Богоје; Ханифа; Благоје; Пророк;

**ДРАГАН РАДОВИЋ, ПЕСНИК, КЊИЖЕВНИ КРИТИЧАР И УРЕДНИК МЕЂИ
ПИСЦИМА И ПУБЛИЦИСТИМА ЛЕСКОВЦА**
(Библиографија аутора)

Драган Радовић је рођен је 18. 9. 1955. године. Дипломирао на Филолошком факултету у Београду 1979. године. Радни век провео у културним установама у Лесковцу. Ожењен, отац троје деце. Десет година радио у Народној библиотеци у Лесковцу на пословима пласмана и популарисања књиге, звање библиотекар. Наредну деценију радио у Народном позоришту на месту директора где се, у време рата и највеће кризе деведесетих, репертоар одржавао са 120 одиграних представа и 5-6 премијера годишње. У то време, освојено је десетак награда: појединачних и за представе; Позоришту је уручена Вукова награда и реализована су два изузетна пројекта: „Сцена ексклузива“ и пројекат „Балкан без граница“ - копродукција са позориштима из Бугарске и Македоније, са редитељем из Хрватске...). Од 2000. године ради у Културном центру на местима главног и одговорног уредника, уредника програма за децу и младе и уредника књижевног програма Бави се организовањем културног живота, књижевном и позоришном критиком, поезијом, прозом и публицистиком. Објавио више од двеста библиографских јединица у српским листовима и часописима („Књижевни лист“, „Књижевне новине“, „Књижевна реч“, „Савременик“, „Стремљења“ „Свеске“, „Багдала“, Градина“, Домети“, „Ријеч“, „Мост“, („Змај“, „Јеж“, „Ток“, „Vilesa“...). Био члан редакције „Нашег стварања“, „Српског југа“, уредник часописа лесковачких средњошколаца „Ми“, главни и одговорни уредник војничког часописа „Партизанска ријеч“ у Титограду, листа за књижевност „Помак“. Уредио тридесетак књига поезије и прозе. Сада је главни и одговорни уредник часописа за уметност, књижевност и друштвена питања „Наше стварање“. У области драмског стваралаштва написао неколико драмских текстова за децу и одрасле, од којих је монодрама „Ничеговић“ играна више од 150 пута широм некадашње Југославије. Дечје представе „Брат од мушке тетке“ и „Школу воле и Мица и Столе“ игране су у пиротском и лесковачком позоришту. Члан Удружења драмских писаца Србије.²

Неколике радио минијатуре извођене су у програмима Радио-Београда и Новог Сада. Заступљен у Антологији српске поезије за децу и у Антологији дијалекатске поезије и бројним зборницима.

За књигу дечјих песама *Добра Вода* добио награду „Смели цвет“. Приредио књигу о Лесковцу „Ћуприја над светом“. Књига је објављена у Панчеву и једно је од ретких дела лесковачких аутора која се налази у фонду Конгресне библиотеке у САД. Направио је зборник „Глубочица између обала“ сачињен од прозних, драмских и поетских текстова лесковачких аутора који пишу на дијалекту,

Аутор текстова за неколико пута награђивани туристички проспекат Лесковца и текстова за сајт Туристичке организације Лесковац.

² Драган Радовић: (промоције и прилози - избор): *Пионир*, „Наши суграђани ствараоци“, октобар 1982, бр. 4 (21), стр. 10; Верица Баторевић-Божовић, *Живот теше приче*, Лесковац, „Удружење писаца“, 2001, стр. 226; Драган Радовић, *Добра Вода*, Књижевни клуб „Глубочица“ и Народна библиотека „Радоје Домановић“, Лесковац 1982; Проф. др Тихомир Петровић, „Огледи и критике из књижевности и језика“, приказ, *Књига завичајних писаца*, „Нова просвета“, Београд, 1994, стр. 134-135; Промоција збирке песама Драгана Радовића *Купен петл* одржана у Културном центру Лесковац поводом 1. априла – Светског дана шале; Драган Тасић, „Лирски јунак и пркос“, приказ, Драган Радовић, *Купен петл*, „Туристичка организација“, Лесковац, „Филекс“, Лесковац 2012; *Помак*, бр. 61/64, јануар – децембар 2013, стр. 49; *Ми*, часопис лесковачких гимназијалаца, нова серија, бр. 11, 1999. године, стр. 30-33; *Помак*, јануар-март 2006, стр. 2. *Пионир*, „Наши суграђани ствараоци“, октобар 1982, бр. 4 (21), стр. 10; Верица Баторевић-Божовић, *Живот теше приче*, Лесковац, „Удружење писаца“, 2001, стр. 226; Драган Радовић, *Добра вода*, Књижевни клуб „Глубочица“ и Народна библиотека „Радоје Домановић“, Лесковац 1982; Проф. др Тихомир Петровић, „Огледи и критике из књижевности и језика“, приказ, *Књига завичајних писаца*, „Нова просвета“, Београд, 1994, стр. 134-135; Промоција збирке песама Драгана Радовића *Купен петл* одржана у Културном центру Лесковац поводом 1. априла – Светског дана шале; Драган Тасић, „Лирски јунак и пркос“, приказ, Драган Радовић, *Купен петл*, „Туристичка организација“, Лесковац, „Филекс“, Лесковац 2012; *Помак*, бр. 61/64, јануар – децембар 2013, стр. 49; *Ми*, часопис лесковачких гимназијалаца, нова серија, бр. 11, 1999. године, стр. 30-33; *Помак*, јануар-март 2006, стр. 2; Радовић, Драган, *Добра вода*, КК Глубочица и Народна библиотека Радоје Домановић, Лесковац 1982; Радовић, Драган, *Купен петл*, Туристичка организација, Филекс, Лесковац 2013.

За рад у области културе добио Златну значку Културно-просветне заједнице Србије. Бави се и културом говора. До сада је приредио неколико солистичких вечери поезије, осмислио на стотине јавних манифестација, било као комплетан аутор, као уредник, писац сценарија или реализатор. Такође је неколико дестина рецитатора спремао за такмичења. Бавим се и науком о књижевности.

Током 2008, 2011, и 2013. године учествовао на научном скупу у Београду радом о мотивима небеских тела у народној и уметничкој поезији. У 1009. години учествовао је на научном скупу у Врању посвећеном стваралаштву за децу и научном скупу Друштва за Социологију села посвећеном култури села са радом о песницима сељацима из лесковачког краја.

Учествовао на „Бориним данима“ у Врању у својству песника и књижевног критичара и на „Драинчевим данима“ у Прокупљу у својству песника за децу, Тако. Иницирао и реализоватор скупа „Књижевност на дијалекту“ што је попримило размере најзначајније манифестације везане за дијалекат и дијалекатску књижевност на Балкану. Приредио је четири тематска зборника о дијалекту. Објавио је књигу песама на дијалекту *Купен петл*. Награђиван је за поезију на дијалекту.